

Kokonaistyövoima vähenee mutta työlliset eivät

Pekka Parkkinen

Tutkimuspäällikkö

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Ministeri *Osmo Soininvaara* on näköjään ihmetellyt Hyvinvointiyhteiskuntatilaisuudessa 13.3.2001 pitämässään esitelmässä (Kansantaloudellinen aikakauskirja 2/2001 sivu 197) vuoteen 2030 ulottuvien työllisyyslaskelmien tuloksia, jotka on julkaistu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen keskustelualoitteessa 231. Koska olen laatinut nuo laskelmat, on näköjään pakko vielä kerran kertoa laskelmien lähtökohdat ja keskeiset tulokset.

Ennen lamaa maassamme oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 2,5 miljoonaa työllistä, mutta heikoimpana työllisyysvuonna 1994 kuului työlliseen työvoimaan vain 2,05 miljoonaa henkeä (kuvio). Kun ennen lamaa oli työikäisiä ja eläkeikäisiä työllisiä yhteensä 75 prosenttia 15–64-vuotiaan työikäisen väestön lukumäärästä, niin näin määritelty kokonaistyöllisyysaste vajosi pahimpana työttömyysvuonna 60 prosenttiin.

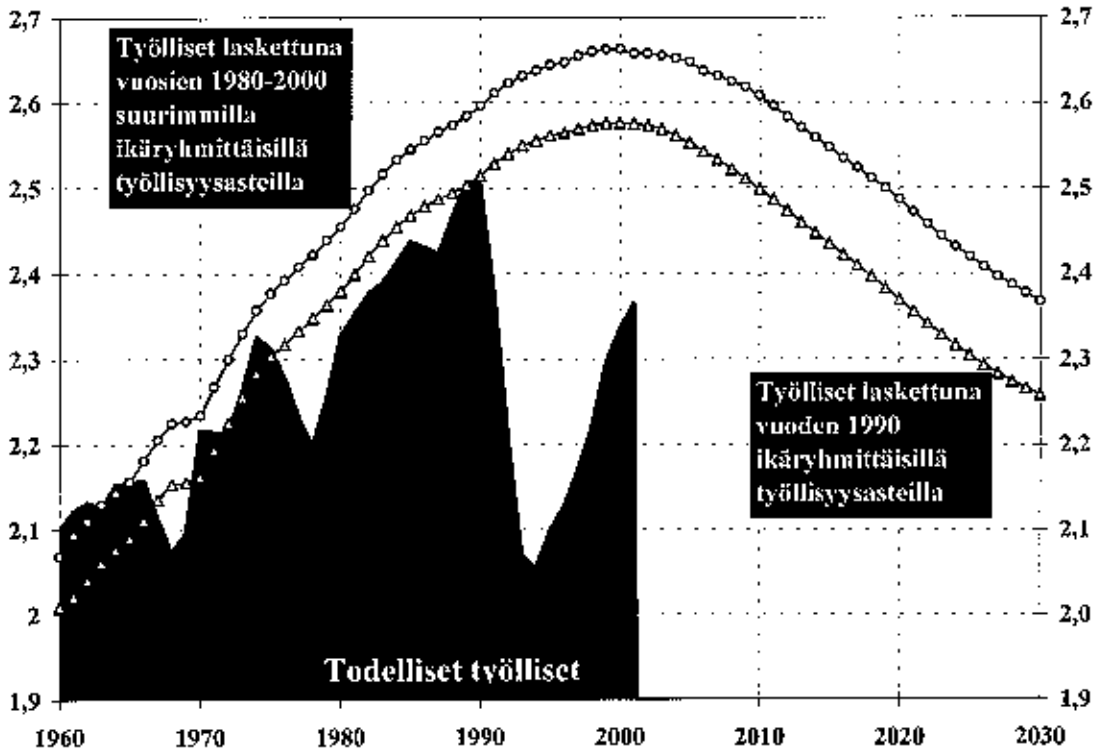
Tänä vuonna 2001 töissä käy ETLA:n syyskuussa julkaiseman suhdanne-ennusteen mukaan 2,37 miljoonaa suomalaista, mikä on edelleen vain 68 prosenttia työikäisten lukumääräs-

tä. OECD:n OLIS-tietokannan¹ maksullisista tilastoista voidaan laskea, että kokonaistyöllisyysaste on nyt muissa Pohjoismaissa keskimäärin 76 prosenttia. Vertaamalla Suomen nykyisiä ikäryhmittäisiä työllisyysasteita aikaisemmin täällä toteutuneisiin tai muissa Pohjoismaissa vallitseviin työllisyysasteisiin on helppo oivaltaa, että meillä on valtavat käyttämättömät työvoimavarat. Melkein kaikenikäisten miesten ja naisten työllisyysasteet ovat vieläkin huomattavasti pienemmät kuin ennen lamaa, sillä työttömiä on yhä runsaasti ja työvoimasta on poistunut moni työikäinen esimerkiksi varhaiseläkkeelle.

Jos naisten ja miesten yksivuotisin ikäryhmin lasketut työllisyysasteet olisivat tänä vuonna täsmälleen samat kuin vuonna 1990, niin Suomessa olisi 2,57 miljoonaa työllistä (kuvio). Silloin työllisiä olisi kaksisataatuhatta henkeä enemmän kuin todellisuudessa on.

¹ (<http://hqnet5.oecd.org/olisnet/browser.nsf/index.htm?openform>)

Todelliset työlliset vuoteen 2001 ja kokonaistyövoima vuoteen 2030 ikäryhmittäisten vakiotyöllisyysasteiden perusteella, miljoonaa henkeä

Työllisiä olisi melkein kolmesataatuhatta todellista enemmän, jos naisten ja miesten viisivuotuisin ikäryhmin lasketut työllisyysasteet olisivat yhtä suuret, kuin ne ovat olleet suurimmillaan ajanjaksolla 1980–2000. Tälläkin tavoin voidaan arvioida kokonaistyövoiman suuruutta tulevaisuudessa.

Viime vuonna esimerkiksi 35–39-vuotiaista miehistä kävi 88,4 prosenttia työssä. Ajanjaksolla 1980–2000 tämänikäisten miesten työsäkäynti oli yleisintä vuonna 1983. Silloin tästä miesten ikäryhmästä kuului työlliseen työvoimaan 93,7 prosenttia, jota on siis käytetty

laskettaessa eri vuosina kuvion ylimpään käyrään tämänikäisten työllisten miesten lukumäärää maassa asuvan väestön avulla.

Vuonna 2020 Suomessa olisi saman verran työllisiä kuin vuonna 2001, jos ikäryhmittäiset työllisyysasteet palautuisivat tulevan 19 vuoden aikana yhtä suuriksi kuin ne olivat 11 vuotta sitten. Jos ikäryhmittäiset työllisyysasteet onnistuttaisiin nostamaan yhtä korkeiksi, kuin ne ovat olleet korkeimmillaan vuodesta 1980 lähtien, niin vuonna 2030 Suomessa olisi saman verran työllisiä kuin tänä vuonna. Silloin kokonaistyöllisyysaste olisi 76 prosenttia eli yhtä

suuri kuin vuonna 2001 Tanskassa mutta alempi kuin esimerkiksi Norjassa ja Sveitsissä.

Korkeasuhdannevuosina meilläkin on pelätty tuhoisaa työvoimapulaa, jonka saisivat aikasiksi sodan jälkeen syntyneiden suurten ikäluokkien poistuminen työelämästä lähivuosikymmeninä. Kuvion perusteella työllisten lukumäärä ei romahdakaan, jos viisaalla talous- ja työllisyyspolitiikalla onnistutaan palauttamaan naisten ja miesten ikäryhmittäiset työllisyysasteet edes lamaa edeltävälle tasolle.

Työllisyysasteiden nostamista tulevaisuudessa helpottaa varttuneen väen työkunnan paraneminen. Tilastokeskus olettaa uusimmasa väestöennusteessaan elinajanodotteen kohoavan neljällä ja puolella vuodella vuoteen 2030 mennessä, jolloin ikääntyvien työkunnan-kin kuvittelisi olevan nykyistä paremman.

Kun vuosikymmenten vieressä laman vaurioittamat kohortit kokonaan korvautuvat työelämässä paremmin koulutetuilla ikäluokilla, saattaa yhä useampi jatkaa töissä nykyistä vanhemmaksi. On tietysti selvää, että harmaantuvan väen maassa työelämänkin on pakko muuttua ikääntyviä arvostavaan suuntaan. Joskus saattaa Suomessa olla työikäisiä ja eläkeikäisiä töissä työikäiseen väestöön nähden jopa enemmän kuin viisaatkaan ministerit vielä nyt uskovat.

Kuviossa kokonaistyövoimaa kuvaavalla kummallakin käyrällä on huippukohta vuonna

2000. Työllisten lukumäärä vähenisi siten jo tänä vuonna, elleivät ikäryhmittäiset työllisyysasteet kohoaisi. Vaikka työikäinen väestö lisääntyy vielä vuosikausia, niin työllisiä olisi joka vuosi yhä vähemmän, mikäli ikäryhmittäiset työllisyysasteet jäisivät vakioiksi. Tämä on seurausta suurimpien ikäluokkien vanhenemisesta yhä alemman työllisyysasteen ikään.

Ikäryhmittäisillä muuttumattomilla työllisyysasteilla laskettuna maamme kokonaistyövoima vähenee siis jatkuvasti. Sen supistumisvauhti on kiihvainta tämän vuosikymmenen loppulta aina 2020-luvun alkuvuosiin saakka, jolloin käytettävissä oleva työvoima vähenee nopeimmillaan hetken aikaa melkein jopa 15 000 hengellä vuodessa.

Työvoimalaskelmissa on yleensä päädytty selvästi suurempaan supistumisvauhtiin. Näissä yksinkertaisissa laskelmissa on verrattu eläkkeelle siirtymisikäisten ikäluokkien väkimäärää koulutuksesta työelämään tulevien ikäluokkien väkimäärään. Samasta syystä on kuviteltu kokonaistyövoiman kasvun loppuvan vasta ensi vuosikymmenen vaihteessa, jolloin työikäisten lukumäärä alkaa vähetä. Väärät johtopäätökset ovat olleet seurausta siitä, ettei ole ymmärretty ottaa huomioon erilaisten työllisyysasteiden vaikutusta työllisten lukumäärään, kun väkimäärältään erikokoiset kohortit ikääntyvät. □